

Crisia

Vol. LV, Supliment nr. 1, 2025

INTERFERENȚE. TRECUT, PREZENT, VIITOR

Lucrările Sesiunii Internaționale de Comunicări Științifice
a Muzeului Țării Crișurilor Oradea – Complex Muzeal
10-11 octombrie 2025

Coordonatori:

Gabriel Moisa • Sorin Șipoș

Colectiv redacțional:

**Gruia Fazecaș • Florina Ciure • Ioan Goman
Cornel Abrudan • Ioan Ciorba**

Editura Muzeului Țării Crișurilor
Oradea, 2026

„CLUBUL MICILOR ISTORICI”. ACTIVITATE DE EDUCAȚIE MUZEALĂ LA MUZEUL ȚĂRII CRIȘURILOR ORADEA – COMPLEX MUZEAL

Dalida Teodora MOGA*
Andreea Maria POP**

“THE LITTLE HISTORIANS CLUB”. MUSEUM EDUCATION ACTIVITY AT THE ȚĂRII CRIȘURILOR MUSEUM ORADEA – MUSEUM COMPLEX

ABSTRACT

This paper presents the non-formal educational initiative “The Little Historians’ Club” (Ro: „Clubul micilor istorici”), hosted by the Țării Crișurilor Museum – Museum Complex in Oradea. Designed as an interactive museum education program, the project complements traditional learning through hands-on activities, thematic workshops, guided exhibition visits, and research sessions. By exploring local and national history, participating children develop critical thinking, civic responsibility, and a deeper appreciation for cultural heritage. The article highlights the structure of the program, the activities carried out during the 2024 edition, and the pedagogical impact of museum-based learning in shaping young minds.

Keywords: museum education, non-formal learning, cultural heritage, interactive activities, youth history club.

*Motto-ul clubului:
”Micii istorici – marii descoperitori ai trecutului”*

Educația non-formală este un proces organizat de învățare care se desfășoară în afara sistemului clasic. Acest mod de învățare folosește ca metode atelierele, dezbaterile, jocurile și diverse alte activități, toate desfășurate într-un cadru altul decât sala de clasă. Aceasta completează cunoștințele pe care copiii și le însușesc în cadrul orelor de curs, ajutându-i să-și dezvolte o personalitate complexă.

În această categorie se înscriu și activitățile de educație muzeală.

Muzeul, prin definiție, are printre alte roluri și pe acela de a educa prin oferirea de informații și activități tematice concepute pentru elevi, studenți și publicul larg, oferind vizitatorilor posibilitatea de a-și petrece timpul într-un mod plăcut și instructiv. Prin urmare, rolul educațional al muzeului s-a amplificat cu trecerea timpului, acesta transformându-se într-un spațiu atractiv prin metode moderne de expunere și prin activități dinamice, destinate tuturor categoriilor de vârstă. „Muzeul oferă mecanisme alternative de organizare a lecțiilor”¹, transformând teoria în experiență directă și stimulând curiozitatea elevilor prin contactul nemijlocit cu obiectele istorice și de patrimoniu.

Educația muzeală reprezintă un domeniu interdisciplinar, aflat la intersecția dintre pedagogie și muzeologie. Ea cuprinde totalitatea strategiilor, metodelor și activităților prin care muzeele facilitează procese de învățare, interpretare și valorificare a patrimoniului cultural, istoric, artistic și științific.

Din perspectivă teoretică, educația muzeală se bazează pe concepția conform căreia cunoașterea este construită de individ prin interacțiunea cu mediul, obiectele și experiențele oferite în cadrul muzeului. Din acest punct de vedere, obiectul/exponatul muzeal devine un suport educațional care stimulează observația, analiza, reflexia și formularea de interpretări proprii. Cercetările din domeniu evidențiază faptul că mediul muzeal favorizează învățarea non-formală și experiențială. Spre deosebire de educația formală desfășurată în cadrul orelor de curs din școală, educația muzeală oferă oportunități de explorare liberă, participare activă și învățare contextualizată. Participanții la activitățile de educație muzeală își dezvoltă competențe cognitive și sociale prin contactul direct cu obiectele de patrimoniu și prin interacțiunea cu specialiștii și cu ceilalți participanți.

* Muzeul Țării Crișurilor Oradea – Complex Muzeal; e-mail: dalidamoga@yahoo.co.uk.

** Muzeul Țării Crișurilor Oradea – Complex Muzeal; e-mail: andreea.pop87@yahoo.com.

¹ Elena Ploșniță, *Istoria, muzeul de istorie și educația muzeală – abordări moderne*, în *Cercetarea istorică și culturologică în spațiul unitar european: paradigme, realități, perspective*, Chișinău, 2023, p. 47. (https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/192001).

În ultimele decenii, educația muzeală a cunoscut o transformare semnificativă, trecând de la modelul tradițional centrat pe transmiterea unilaterală a informației la un model participativ, orientat către experiența participantului. Utilizarea tehnologiei digitale, a expozițiilor interactive și a programelor educaționale personalizate contribuie la creșterea eficienței procesului de învățare și la accesibilitatea patrimoniului muzeal pentru diferite categorii de public.

Conform lui Falk John H., „este în natura umană să căutăm explicații simple pentru o realitate complexă. De exemplu, într-o carte citită recent de unul dintre noi, un medic descrie cum, în timpul studiilor la facultatea de medicină, era permanent copleșit de cantitatea de informații pe care trebuia să o asimileze. El afirmă că unii profesori reușeau să sintetizeze informația într-un mod simplu: Iată acestea sunt lucrurile pe care trebuie să le știi”². Transmiterea cunoștințelor în cadrul activităților muzeale trebuie să fie adaptată nevoilor publicului. Informația prezentată este necesar să exceleze prin claritate și concizie, fiind explicată pe înțelesul fiecărei categorii de vârstă.

Fig. 1. Grupuri de elevi și tineri vizitatori în fața sediului Muzeului Țării Crișurilor

Același cercetător american identifică 11 factori determinanți ai procesului de învățare în spațiul muzeal:

1. motivația și așteptările;
2. cunoștințele și experiențele anterioare;
3. interesele și convingerile preexistente;
4. alegerea și controlul;
5. medierea socială în cadrul grupului;
6. medierea facilitată de alte persoane;
7. organizatori anticipativi;
8. orientarea în spațiul fizic;
9. arhitectura și mediul fizic de ansamblu;
10. prezentarea exponatelor și conținutul etichetelor;
11. evenimente și experiențe ulterioare de consolidare, desfășurate în afara muzeului³.

Toți acești factori-cheie ar trebui să se regăsească în activitățile de educație muzeală desfășurate în cadrul muzeelor.

Participarea la activitățile educative din cadrul unui muzeu aduce o serie de beneficii: completează educația formală din școli, permite învățarea prin experiență directă, dezvoltă competențe sociale, culturale și artistice, stimulează curiozitatea și face patrimoniul mai accesibil unui public larg.

² Falk John H. and Storksdieck, *Learning Science from Museums*, Annapolis – MD, 21401, USA, p. 119.

³ *Ibidem*, p. 123.

Aceste principii ghidează și activitățile educaționale desfășurate în cadrul muzeului nostru, adresate deopotrivă copiilor și adulților.

Muzeul Țării Crișurilor Oradea – Complex Muzeal are un rol semnificativ în educația culturală și istorică a comunității, iar legăturile cu grădinițele, școlile, liceele și chiar facultățile din oraș sau din țară ocupă un loc important în viziunea instituției.

Activitățile de educație muzeală, la care sunt invitați să participe copiii și tinerii, se desfășoară pe baza colecțiilor extinse pe care le deține muzeul în cadrul Serviciilor Arheologie, Istorie, Artă, Etnografie, Științele naturii, în Vivariu și Lapidariu, precum și în cadrul Muzeelor Memoriale „Aurel Lazăr”, „Iosif Vulcan”, „Ady Endre” și a Secției Muzeului Orașului Oradea (Cetatea Oradea).

Fig. 2. Activitate desfășurată la Secția Muzeul Orașului Oradea

Instituția menține o colaborare strânsă cu toate școlile din Oradea și din județul Bihor, existând totodată solicitări din partea unor unități de învățământ din județele învecinate (cum ar fi Arad, Timiș, Cluj, Satu Mare sau Sălaj). Acestea solicită organizarea de activități speciale pentru elevii aflați în excursie în Oradea și, implicit, în vizită la muzeu.

Muzeul și-a consolidat această relație prin oferirea unei game largi de activități adresate elevilor și tinerilor. Pe lângă programele de educație muzeală organizate periodic, la care clasele se pot programa, instituția manifestă deschidere și față de propunerile venite din partea cadrelor didactice.

Copiii sunt curioși din fire și dornici să exploreze lumea din jurul lor, iar muzeul reprezintă cadrul ideal pentru a descoperi trecutul, cultura și poveștile omenirii. Prin intermediul spațiului muzeal, elevii nu doar asimilează informații istorice, ci le experimentează direct, muzeul devenind astfel o punte între tână generație și istorie.

Cunoașterea istoriei de către copii are o importanță deosebită pentru formarea identității și înțelegerea valorilor lumii în care trăiesc. Cu ajutorul istoriei, aceștia pot înțelege cine sunt, de unde vin și care este moștenirea culturală pe care au primit-o.

„Poveștile” despre eroi, strămoși, evenimente istorice și tradiții le dezvoltă sentimentul de apartenență la o comunitate, o națiune și o cultură.

Prin activitățile zilnice de educație muzeală s-a constatat interesul deosebit al copiilor pentru anumite perioade, evenimente și personaje istorice. Această observație a condus la organizarea unor programe speciale dedicate elevilor pasionați de istorie. Scopul acestor demersuri este aprofundarea cunoștințelor prin activități practice, explorări, jocuri și proiecte creative, transformând învățarea într-o experiență captivantă.

Studierea istoriei îi ajută pe copii să-și dezvolte gândirea critică, învățându-i să analizeze relația cauză-efect, să formuleze întrebări și să evalueze comparativ sursele de informare, un demers esențial în contextul actual, caracterizat printr-un volum mare de informații contradictorii.

Fig. 3. Afișul programului educațional „Clubul micilor Istorici” (2024)

Astfel a luat ființă „Clubul Micilor Istorici”, o formă de educație non-formală destinată copiilor cu vârste între 6 și 14 ani, care are ca scop dezvoltarea cunoștințelor istorice, a spiritului critic și a interesului pentru patrimoniul cultural. Acest program de educație muzeală este organizat de Muzeul Țării Crișurilor Oradea – Complex Muzeal, fiind inițiat în anul 2024 pentru a completa procesul de învățare din cadrul educației formale.

Din perspectiva pedagogiei moderne, „Clubul Micilor Istorici” se bazează pe principiile învățării active și experiențiale. Participanții nu sunt doar simpli receptori ai informației, ci contribuie activ la construirea cunoașterii prin observație, cercetare, analiză și dezbateri. Activitățile desfășurate valorifică metode specifice educației non-formale, precum învățarea prin descoperire, studiile de caz, jocul de rol și explorarea directă a patrimoniului. Astfel, proiectul contribuie la dezvoltarea competențelor-cheie recomandate de sistemele educaționale contemporane: competențe culturale, sociale, civice și de comunicare.

Obiectivele stabilite pentru „Clubul Micilor Istorici” derivă din principiile generale ale educației muzeale fiind adaptate în funcție de vârsta participanților și de tematicile abordate.

Printre obiectivele specifice ale proiectului se numără:

- dezvoltarea interesului pentru istorie și patrimoniu cultural;
- cunoașterea patrimoniului muzeului din perspectiva istorică;
- cunoașterea istoriei orașului Oradea, din perspectivă istorică;
- înțelegerea proceselor și evenimentelor istorice în contextul lor epocal;
- formarea gândirii critice și dezvoltarea capacității de analiză a surselor istorice;
- cultivarea respectului față de valorile culturale și identitatea națională;
- stimularea creativității, a exprimării verbale și în scris, precum și dezvoltarea vocabularului de specialitate;

- stimularea participării active și a deprinderilor de cercetare individuală și în grup.

Aceste obiective sunt transpuse în practică prin metode și activități variate, precum:

- vizite tematice și analiza directă a obiectelor de patrimoniu;
- prezentări și dezbateri pe teme istorice;
- ateliere de arheologie;
- reconstituiri istorice și jocuri de rol;
- realizarea de proiecte, expoziții și materiale documentare;
- analiza obiectelor de patrimoniu și a documentelor istorice;
- redactarea de lucrări sau sinteze tematice, în funcție de interesele fiecărui participant.

Prin fiecare activitate, participanții dobândesc cunoștințe istorice într-un mod interactiv și aplicat, ceea ce favorizează înțelegerea informațiilor.

Studiile din domeniul educației muzeale și al pedagogiei patrimoniului evidențiază faptul că participarea la programe de tipul „Clubului Micilor Istorici” contribuie la dezvoltarea competențelor

cognitive și socio-emoționale. Copiii își îmbunătățesc capacitatea de observare, analiză și argumentare, în timp ce colaborarea în grup stimulează comunicarea și responsabilitatea socială. Contactul direct cu patrimoniul cultural facilitează înțelegerea relației dintre trecut și prezent și contribuie la formarea unei atitudini responsabile față de conservarea valorilor istorice și culturale.

Activitățile proiectului se desfășoară pe parcursul unui an întreg, începând din luna ianuarie, sub forma unor întâlniri lunare, organizate inclusiv în perioada vacanțelor școlare.

La prima ediție s-au înscris 29 de copii, dintre care 23 au parcurs programul până la finalul anului. În anul 2025, la începutul programului s-au înregistrat 26 de participanți, la care s-au mai adăugat încă doi pe parcursul desfășurării activităților. De remarcat este faptul că 12 dintre elevii înscriși în anul 2025 au fost participanți care au continuat programul din anul precedent.

Întâlnirile au loc la sediul central al muzeului, în cadrul Muzeelor Memoriale „Aurel Lazăr”, „Iosif Vulcan”, „Ady Endre”, la Secția Muzeului Orașului Oradea (Cetatea Oradea) sau în alte clădiri reprezentative din oraș, precum Casa Darvas-La Roche, având o durată de aproximativ o oră.

Fig. 4. Exercițiu practic de observare și analiză directă a surselor istorice vizuale

Pentru activitățile care necesită o atenție sporită sau un timp mai îndelungat — precum pictura pe sticlă sau pe lemn, durata unei întâlniri a fost de două ore.

Fig. 5. Participanții în timpul atelierului practic de pictură pe sticlă

Activitățile se desfășoară parcurgând următoarele etape:

- Prezentarea temei;
- Prezentare interactivă (de regulă prin suport PowerPoint) axată pe un subiect istoric (de exemplu: *Evul Mediu, Cetatea Oradea, Viața în antichitate pe baza descoperirilor arheologice, Viața socială în Oradea interbelică, Oradea în perioada comunistă* etc.), completată cu secvențe video (ex.: șantiere arheologice), imagini tematice și explicații;
- Sesiune de discuții și întrebări, în cadrul căreia copiii sunt încurajați să participe activ;
- Secțiunea de curiozități („Știați că...”), axată pe tema discutată, unde sunt prezentate detalii inedite și aspecte mai puțin cunoscute;
- Atelier practic – activități de desen, jocuri de rol, completarea de fișe tematice, confecționare de obiecte sau afișe cu tematică istorică;
- Vizită ghidată în muzeu la secția sau expoziția conexă temei abordate. În general, tematicile sunt orientate spre expozițiile permanente sau temporare ale muzeului, fiind legate de un eveniment istoric și structurate în ordine cronologică.

Temele dezbătute pe parcursul anului 2025:

- Cetatea Biharia;
- Ladislau și legendele lui;
- Înființarea Cetății Oradei;
- Arheologia românească – descoperirile din Cetatea Oradea;
- Ordinele cavaleresti medievale;
- Pictura pe sticlă;
- Cum s-a format Oradea modernă?;
- George Enescu;
- Nicolae Iorga;
- Oradea la 12 octombrie 1944;
- Comunismul. Oradea în perioada comunistă;
- „Lansarea” broșurii „Clubului Micilor Istorici”.

Fig. 6. Învățare experiențială și reconstituire a vieții cotidiene în spațiul expozițional dedicat orașului Oradea în perioada comunistă

Temele sunt proiectate și diferențiate în funcție de nivelul de dezvoltare al participanților, pentru a răspunde nevoilor, intereselor și capacităților specifice fiecărei categorii de vârstă.

Pentru finalul anului 2025 s-a prevăzut editarea unei broșuri care să includă eseurile redactate de copiii cu vârste între 9 și 14 ani pe subiecte alese de aceștia, în timp ce participanții mai mici au contribuit prin realizarea unor ilustrații tematice. Diversitatea subiectelor abordate este remarcabilă, printre acestea numărându-se: Romanii și Roma Antică, România în Primul Război Mondial, Regina Maria – rolul ei în diplomația României, Arhimede și începuturile științei, Războiul de Independență al României, Istoria

fotbalului, Istoria tenisului de câmp, Oradea Mare – De la începuturi până azi, Regatul Ungariei și Regele Ladislau. Pentru fiecare subiect abordat s-a elaborat o structură orientativă a eseului, însoțită de o bibliografie adaptată grupei de vârstă.

Fig. 7. Coperta broșurii tematice elaborate în cadrul ediției din anul 2025 a proiectului

Odată stabilite temele de lucru, structura întâlnirilor s-a modificat. Ultimele 15 minute ale fiecărei întâlniri au fost alocate discuțiilor pe marginea noilor informații identificate de participanți și acordării de îndrumări suplimentare. Lucrările au fost citite și corectate de muzeografi specialiști pe tematica respectivă.

După stabilirea bibliografiei, s-a efectuat o vizită la Biblioteca Județeană „Gheorghe Șincai” Bihor, aflată în proximitate, un spațiu modernizat și atractiv pentru cititori. În cadrul acesteia, participanții au învățat procedurile de împrumut al volumelor necesare redactării eseurilor, beneficiind de ghidajul unui bibliotecar care le-a prezentat modul de organizare a fondului de carte.

Fig. 8. Participanții la „Clubul Micilor Istorici” în timpul vizitei de documentare la Biblioteca Județeană „Gheorghe Șincai” Bihor

Proiectul „Clubul Micilor Istorici” reprezintă un instrument educațional valoros în cadrul educației non-formale. Prin metode interactive și experiențe directe de învățare, întâlnirile clubului contribuie la dezvoltarea culturii istorice, a spiritului civic și a competențelor de cercetare ale participanților. În contextul societății contemporane, astfel de programe au un rol esențial în apropierea copiilor de istorie și de patrimoniul muzeal, precum și în formarea unor cetățeni informați, implicați în protejarea și promovarea valorilor culturale.

Între istorie și tânăra generație trebuie să existe o relație profundă. Copiii nu sunt doar simpli receptori ai trecutului, ci și cei care, cunoscând istoria, au puterea de a transforma viitorul. Poate că nu toți participanții din cadrul clubului vor deveni istorici, însă fiecare poate fi un mic păstrător al memoriei colective, căci doar prin înțelegerea patrimoniului istoric se poate construi o societate mai bună.

În concluzie, educația muzeală reprezintă o componentă esențială în dezvoltarea tinerilor, fiind un demers pedagogic complex bazat pe valorificarea patrimoniului cultural ca resursă directă de învățare. Prin caracterul său interdisciplinar și experiențial, aceasta contribuie la dezvoltarea intelectuală, culturală și socială a indivizilor, constituind un pilon important al educației permanente. În acest context, Muzeul Țării Crișurilor Oradea – Complex Muzeal își asumă un rol activ în formarea noilor generații prin intermediul unor proiecte educaționale inovatoare.